

Шульга Н.В.

студентка,

Науковий керівник: Сідоров М.В.

кандидат економічних наук,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

Сьогодні спостерігається все більше взаємопереплетіння і ускладнення господарських процесів різних рівнів, різних систем. Різке посилення міжфірмової і міждержавної конкурентної боротьби за ринки збуту і джерела сировини обумовлюють необхідність кооперації як матеріально-фінансових, так і виробничих зусиль територіально-пов'язаних країн, дозволяючи економити на митних зборах, уникати додаткових витрат виробництва й обігу, виступати з'єднаною силою проти загальних конкурентів на світовому ринку. В результаті необхідно не просто відстоювання національно-державних інтересів, але й їх перетворення в регіональні інтереси. Розвиток інтеграційних процесів в світовій економіці нерозривно пов'язаний з інтернаціоналізацією виробництва, а надалі – з економічною інтеграцією [2, с. 503].

В умовах інтернаціоналізації та глобалізації господарського життя актуальним є питання виготовлення конкурентоспроможної продукції, яка відповідає міжнародним стандартам якості та забезпечує економічну безпеку держави, для економіки України.

На сьогодні інтеграція в АПК здійснюється виключно на основі комерційних інтересів. Все більш широкого поширення набувають агрохолдинги, агрофірми, асоціації, фінансово-промислові групи. Як правило, усередині них ринкові механізми замінюються організаційно-економічними інструментами координації, деколи створюються організаційно-виробничі і організаційно-управлінські структури.

У масштабі всієї країни агропромислова інтеграція являє собою взаємопов'язану сукупність галузей народного господарства, які беруть участь у виробництві сільськогосподарської сировини, її заготівлі, перероблення, зберіганні, транспортуванні, збуті, виробництві засобів виробництва і їх обслуговування. Ця сукупність складає агропромисловий комплекс країни, розвиток якого регулюється державою.

Необхідність агропромислової інтеграції зумовлена тим, що в АПК України, з одного боку, значна кількість збиткових сільськогосподарських підприємств, а з іншого – монополізовані переробні підприємства, для ефективного функціонування яких бракує сировинної бази. Нестача сировини не дає змоги повністю завантажити виробничі потужності, що спричиняє подорожчання процесу переробки сільськогосподарської продукції і, відповідно, підвищення цін на неї. Інтеграція підприємств агропромислового комплексу, яка ґрунтується на організаційному, економічному, техноло-

гічному поєднанні процесу виробництва з результатами кінцевої переробки сільськогосподарської сировини, дає можливість ефективно розподіляти ресурси між суб'єктами інтеграції, використовувати нові технології та техніку, акумулювати фінансові ресурси, підвищити інвестиційну привабливість сільськогосподарського виробництва.

В економічній літературі виділяють види, напрями й організаційно-економічні форми інтеграції. Види інтеграції розрізняють за складом учасників або метою інтегрування. Основна частина дослідників виділяє два види інтеграції: вертикальну і горизонтальну. До вертикальної інтеграції залучаються підприємства різних сфер АПК або однієї сфери для здійснення діяльності, яка ведеться в інших сферах АПК (наприклад, об'єднання сільськогосподарських підприємств для створення переробних виробництв або торговельних структур, взаємодія кількох переробних підприємств для спільного виробництва сировини, інтеграція господарств, що виробляють аграрну сировину, зі структурами, які здійснюють подальшу її переробку, зберігання та реалізацію тощо). Горизонтальна інтеграція передбачає поєднання підприємств однієї сфери АПК без залучення формувань інших його сфер зі збереженням їх традиційних функцій.

За напрями вертикальна інтеграція класифікується так:

- виробнича (поєднує сільськогосподарські й переробні підприємства, що займаються вирощуванням аграрної сировини та її подальшою переробкою);
- маркетингова (передбачає збут виробленої продукції та постачання необхідних засобів виробництва);
- комплексна (поєднує обидва вказані вище напрями).

Основними напрями горизонтальної інтеграції є:

- виробнича (передбачає співробітництво партнерів, розмежованих за внутрішньогалузевим технологічним поділом праці та ін.);
- фінансово-кредитна (головна її функція – акумулювання вільних коштів її учасників та надання окремим із них кредитних послуг);
- освітньо-консультаційна (в її межах можуть діяти різноманітні об'єднання виробників, завданням яких є організація обміну досвідом роботи, освоєння прогресивних технологій, форм організації та управління виробництвом, вивчення новітніх досягнень науки і стану продуктових ринків);
- соціальна (спрямована на задоволення соціальних потреб сільських виробників) [1, с. 46].

Порівнюючи вертикальний і горизонтальний види інтеграції, слід визнати, що організація вертикально побудованих об'єднань на відміну від горизонтальних формувань охоплює весь процес виробництва, включаючи переробку, зберігання та продаж готової продукції. При цьому досягається безперервність технологічного процесу на всіх етапах виробництва і збуту, наскрізний контроль якості продукції, підвищується ефективність виробництва.

Необхідно визначити, що здійснюване в останні роки в Україні реформування економіки, її перехід до ринкових методів управління призвели до помітних відмінностей сучасного етапу процесу агропромислової інтеграції від того, яким він був у 60-80 роки минулого століття. У результаті

руйнування ресурсного потенціалу більшості галузей АПК з'явилась технологічна і економічна незбалансованість і дезінтеграція його складових, які частіше за все не в змозі самостійно вийти із стану стагнації.

Розвиток інтеграції в АПК стримується і недосконалістю відносин власності, господарського механізму, порушення принципів побудови та функціонування інтегрованих формувань, а також недостатньою державною підтримкою. На практиці нерідкі випадки, коли інтегратор не дотримується правових норм діяльності підприємств та організацій, в результаті чого сільгосптоваровиробники опиняються під жорстким його контролем, а він не завжди враховує бажання учасників інтеграції, надаючи увагу лише окупності вкладень грошових коштів.

Розрізняють два типи існуючих нині в Україні агропромислових формувань: регіональні та господарські. Перші з них представлені агропромисловими комбінатами, концернами, асоціаціями, корпораціями, холдингами, а другі – агропромисловими підприємствами, агрофірмами й консорціумами. Слід вказати, що, якщо переробка зерна на крупи, борошно, а насіння соняшнику – в олію є прийнятною для окремих сільгосп підприємств, то молоко, м'ясо, цукрові буряки доцільно переробляти на діючих великих відповідних підприємствах.

Доцільним є на базі великих переробних підприємств обслуговуючих кооперативів, а також окремих підприємств з переробки сільсько-господарської продукції [4, с. 94].

Усунення відмічених недоліків і запровадження наведених рекомендацій сприятиме створенню перспективних агропромислових формувань та підвищенню ефективності їх діяльності в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Кравчук І. І Регіональні аспекти інтеграції агропромислового виробництва / І. І. Кравчук // Економіка АПК, 2000. – № 10. – С. 45-47.
2. Голікова А. П., Довгаль О. А. Міжнародні економічні відносини: підручник – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 602 с.
3. Матюшенко І. Ю. Євроінтеграція України в системі міжнародної економічної інтеграції: навчальний посібник – Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 496 с.
4. Полтавських Ю. А. Ринковий механізм діяльності новостворених агроформувань // Економіка АПК, 2002. – С. 92-97.